

Jesu. Gaudium enim magnum habui, et consolationem in charitate tua : quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater. Propter quod multam fiduciam habens in Christo Jesu imperandi tibi quod ad rem pertinet : propter charitatem magis obsecro, cum sis talis, ut Paulus senex, nunc autem et vincetus Jesu Christi, obsecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Onesimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et mihi et tibi utilis, quem remisisti tibi. Tu autem illum, ut mea viscera, suscipe : quem ego voveram mecum detinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis Evangelii : sine consilio autem tuo nihil volui facere, uti [Ms. ut] ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. Forsitan enim ideo discessit ad horam a te, ut æternum illum reciperes : jam non

ut servum, sed pro servo charissimum fratrem, maxime mihi; quanto autem magis tibi, et in carne, et in Domino ! si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me : Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet; hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu : ego reddam, ut non dicam tibi, quod et te ipsum mihi debes : ita [Ms. itaque], frater. Ego te fruam in Domino. Refice viscera mea in Domino. Confidens in obedientia tua scripsi tibi : sciens quoniam et super id, quod dico, facies. Simul autem et para mihi hospitium : nam spero per orationes vestras donari me vobis. Salutat te Epaphras captivus meus in Christo Jesu, Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, adjutores mei. Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

Explicit Epistola B. Pauli Apostoli ad Philemonem.

^a Atque hic pronomen tibi, Palat. ms. tacet, quod neque in Græco est archetypo.

^b Idem ms., viscera mea in Christo. Confidens obe-

diencia tua scripsit, etc., contentiosius ad Græcan litteram.

B. PAULI APOSTOLI

INCIPIIT

EPISTOLA AD HEBRÆOS.

[Cap. I.] Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, novissime [Ms. novissimis], diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem universorum, per quem fecit et sæcula. Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, ^a sedit ad dexteram majestatis in excelsis : tanto melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum : Filius meus es tu, ego hodie genui te ? Et rursum : Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium ? Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit : Et adorent eum omnes Angeli Dei. Et ad angelos quidem dicit : Qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos flammam ignis. Ad Filium autem : Thronus tuus, Deus, in sæculum sæculi, virga æquitatis, virga regni tui. Dilexisti justitiam, et odisti iniquitatem : propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exultationis præ participibus tuis. Et : Tu in principio, Domine, terram fundasti : et opera manuum tuarum sunt cœli. Ipsi peribunt, tu autem permanebis, et omnes ut vestimentum veterascent : et velut amictum ^b mutabis eos, et mutabuntur : tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando : Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimi-

cos tuos scabellum pedum tuorum ? Nonne omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis ?

[Cap. II.] Propterea abundantius oportet observare nos ea quæ audivimus, ne forte perefluamus. Si enim qui per angelos dictus est sermo, factus est firmus, et omnis prævaricatio et inobedientia accepit justam mercedis retributionem : quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem ? quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum, ab eis, qui audierunt, in nos [Ms. nobis] confirmata est, contestante Deo signis et portentis, et variis virtutibus, et Spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. Non enim angelis secundum suam voluntatem. Non enim angelis secundum suam voluntatem. Testatus est autem in quodam loco ^c quis, dicens : Quid est homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas eum ? Minuisti eum paulo minus ab angelis : gloria et honore coronasti eum : et constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subjecisti sub pedibus ejus. In eo enim quod omnia ei subjecit, nihil dimisit non subjectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subjecta ei. Eum autem, qui modico quam angeli minoratus est, videmus Jesum, propter passionem mortis, gloria et honore coronatum : ut gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum, propter quem omnia, et

^a Vitiose scriptum in Martianæi editione duobus verbis, sed et, pro sedit, aut sedet.

^b In Palat. ms., involves, et Græce ἔλξεις, pro

ἄλλᾶς.

^c Idem ms., quidam dicens ; Gr. τις λέγων.

per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare. Qui enim sanctificat, et qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: ^a Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio Ecclesie laudabo te. Et iterum: Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego, et pueri mei, quos dedit mihi Deus. Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem: ut per mortem destrueret enim, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum: et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. Nusquam enim angelos apprehendit, sed sententiam Abraham apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret, et fidelis pontifex ad Deum, et repropitiaret delicta populi. In eo enim, in quo passus est ipse et tentatus, obtens est et eis, qui tentantur, auxiliari.

[Cap. III.] Unde, fratres sancti, vocationis celestis participes, considerate apostolum et pontificem confessionis nostrae Jesum: qui fidelis est ei, qui fecit illum, sicut et Moyses in templo domus ejus. Amplius enim gloriæ iste præ Moysæ dignus est habitus, quanto amplio rem honorem habet domus, qui fabricavit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo; qui autem omnia creavit, Deus est. Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo ejus tamquam famulus, in testimonium eorum, quæ dicenda erant: Christus vero tamquam filius in domo sua: quæ domus sumus nos, si fiduciam, et gloriam spei usque ad finem, firmam retineamus. Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus: Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundam diem tentationis in deserto, ubi tentaverunt me patres vestri; probaverunt, et viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod infensus fui generationi huic, et dixi: Semper errant corde. Ipsi autem non cognoverunt vias meas, ^b sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam. Videte, fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedendi a Deo vivo: sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus: si tamen initium substantiæ ejus usque ad finem firmam retineamus. Dum dicitur: Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione. Quidam enim audientes exacerbaverunt, sed non universi, qui profecti sunt ex Ægypto per Moysen. Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne illis, qui peccaverunt, quorum cadavera prostrata sunt in deserto? Quibus autem juravit non introire in requiem ipsius, nisi illis, qui increduli

fuerunt? Et videmus, quia non potuerunt introire et propter incredulitatem.

[Cap. IV.] Timeamus ergo, ne forte, relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus, existimetur aliquis ex vobis deesse. Etenim et nobis nuntiatum est, quemadmodum et illis: sed non profuit illis sermo auditus, non admixtus [*Ms. admixtio*] fidei ex iis qui audierunt. Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus: quemadmodum dixit: Sicut juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam: et quidem operibus ab institutione mundi perfectis. Dixit enim in quodam loco de die septima sic: Et requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis. Et in isto rursus: Si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo superest introire quosdam in illam, et ii, quibus prioribus annuntiatum est non introierunt propter incredulitatem: iterum terminat diem quendam, Hodie, in David dicendo, post tantam temporis, sicut supra dictum est: Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra. Nam si eis Jesus requiem præstitisset, numquam de alia loqueretur, post illam diem. Itaque relinquatur sabbatismus populo Dei. Qui enim ingressus est in requiem ejus, etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis Deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus: omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo. Habentes ergo pontificem magnum, qui penetravit cælos, Jesum Filium Dei: timeamus confessionem. Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

[Cap. V.] Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis: qui condolare possit iis, qui ignorant, et errant: quoniam et ipse circumdatus est infirmitate: et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron. Sic et Christus non semetipsum clarificavit, ut pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum et in illo loco dicit: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Qui in diebus carnis sæcæ, preces sup-

^a Aliter idem ms., *Narrabo*, qui et paulo post nomen *mei*, ubi dicitur *pueri mei*, cum Græco exemplari retinet.

^b Juxta Græcos aliquot libros, quibus in Palat. ms. legitur pro *sicut*.

^a Addit Palatinus ms. ex inferiori contextu, in *requiem ipsius*: quæ tamen verba neque in Græco exemplari habentur.

^d In Palatino ms., qui *ignorantes erant*, etc.

plicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia. Et quidem cum esset Filius Dei, didicit ex iis, quæ passus est, obedientiam: et consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ, appellatus a Deo pontifex juxta ordinem Melchisedech. De quo nobis grandis sermo, et ininterpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursus indigetis ut vos doceamini, quæ sint elementa exordii sermonum Dei: et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. Omnis enim, qui lactis est particeps, expers est sermonis [*Ms. add. et*] justitiæ: parvulus enim est. Perfectorum autem est solidus cibus, eorum, qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali.

[*Cap. VI.*] Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectiora [*Ms. perfectionem*] feramur, non rursus jacentes fundamentum pœnitentiæ: ^a in operibus mortuis, ^a et fide ad Deum, baptismatum doctrinæ impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, et judicii æterni. Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus. Impossibile est enim, eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœlestis, et participes facti sunt Spiritus sancti, gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, et prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam, rursus crucifigentes sibi metipsis Filium Dei, et ostentui habentes. Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, et generans [*Ms. C* germinans] herbam opportunam illis, a quibus colitur; accipit benedictionem a Deo. Proferens autem spinas ac tribulos, reprobata est, et maledicto proxima: cujus consummatio in combustionem. Confidimus autem de vobis, dilectissimi, meliora, et viciniora salutis: tametsi ita loquimur. Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et ministratis. Cupimus autem unumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem: ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide et patientia hæreditabunt promissiones. Abrahamæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per semetipsum, dicens: Nisi benedicens benedicam te, et multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens, adeptus est repromissionem. Homines enim per majorem sui jurant: et omnis controversiæ eorum finis, ad confirmationem, est juramentum. In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilii sui, interposuit jurandum: ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem: quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac fir-

mam, et incedentem usque ad interiora voluminis: ubi præcursor pro nobis introivit Jesus, secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in æternum.

[*Cap. VII.*] Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abrahamæ regresso a cæde regum, et benedixit ei: cui et decimas omnium divisit Abraham: primum quidem qui interpretatur rex justitiæ: deinde autem et rex Salem, quod est, rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ [*Ms. tac. vitæ*] habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus sit hic, cui et decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha. Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes, mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem, id est, a fratribus suis: quamquam et ipsi exierunt de lumbis Abrahamæ. Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, et hunc, qui habebat repromissiones, benedixit. Sine ulla autem contradictione, quod minus est, a meliore benedicitur. Et hic quidem, decimas morientes homines accipiunt: ibi autem contestatur, quia vivit. Et (ut ita dictum sit) per Abraham, et Levi, qui decimas accepit, decimatus est: adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei Melchisedech. Si ergo consummatio per sacerdotium Leviticum erat (populus enim sub ipso legem accepit), quid adhuc necessarium fuit, secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron dici? Translato enim sacerdotio, necesse est, ut et legis translatio fiat. In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari præsto fuit. Manifestum est enim quod ex Juda ortus sit Dominus noster: in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est. Et amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinem Melchisedech exsurgat alius sacerdos, qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vitæ insolubilis. Contestatur enim: Quoniam tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus, et inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit lex, introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad Deum. Et quantum est non sine jurejurando (alii quidem sine jurejurando sacerdotes facti sunt; hic autem cum jurejurando, per eum, qui dixit ad illum: Juravit Dominus, et non pœnitebit cum: tu es sacerdos in æternum) intantum melioris testamenti sponsor factus est Jesus. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere: hic autem eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium. Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset

^a Idem ms., sed fidei, proprius Græco καὶ πιστεύσας.

^b Præfert pro eis, cum Græco ὑπὲρ αὐτῶν, Palatinus quoque ms.

pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsior cœlis factus : qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi : hoc enim fecit semel, seipsum [Ms. se] offerendo. Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes : sermo autem jurisjurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum.

[Cap. VIII.] Capitulum autem super ea quæ dicuntur : Talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis [Ms. excelsis], sanctorum minister, et tabernaculi veri, quod fixit Dominus, et non homo. Omnis enim pontifex ad offerendum munera, et hostias constituitur : unde necesse est et hunc habere aliquid, quod offerat : si ergo esset super terram, nec esset sacerdos : cum essent qui offerrent secundum legem munera, qui exemplari et umbræ deserviunt cœlestium. Sicut responsum est Moysi, cum consummaret tabernaculum : Vide (inquit) omnia facito secundum exemplar, quod tibi ostensum est in monte. Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repositionibus sancitum est. Nam si illud prius culpa vacasset : non utique secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit : Ecce dies venient, dicit Dominus : et consummabo super domum Israel, et super domum Juda, testamentum novum : non secundum testamentum, quod feci patribus eorum, in die qua apprehendi manum eorum, ut educerem illos de terra Ægypti : quoniam ipsi non ^a permanserunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit Dominus. Quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus : Dando leges meas in mentem eorum, et in corde eorum superscribam eas : et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum : et non docebit unusquisque proximum suum, et unusquisque fratrem suum, dicens : Cognosce Dominum : quoniam omnes scient me a minore usque ad majorem eorum : quia propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum eorum jam non memorabor. Dicendo autem novum, veteravit prius. Quod autem antiquatur, et senescit, prope interitum est.

[Cap. IX.] Habuit quidem et prius justificationes culturæ, et Sanctum sæculare. Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra, et mensa, et propositio panum, quæ [Ms. quod] dicitur Sancta. Post velamentum autem secundum tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum : aureum habens thuribulum, et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron, quæ fronderat, et tabulæ testamenti, superque eam erant cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorum : de quibus non est modo dicendum per singula. His vero ita compositis, in priori quidem tabernaculo semper introibant

A sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes : in secundo autem semel in anno solus pontifex, non sine sanguine, quem offert pro sua et populi ignorantia : hoc significante Spiritu sancto, nondum propalatum esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum, quæ parabola est temporis instantis : juxta quam munera, et hostiæ offeruntur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem, solummodo in cibus, et in potibus, et variis baptismatibus, et justitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis. Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum non manu factum, id est, non hujus creationis ; neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem, introivit semel in Sancta, æterna redemptione inventa. Si enim sanguis hircorum et taurorum, et cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis : quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad servientem Deo viventi ! Et ideo novi testamenti mediator est, ut morte intercedente, in redemptionem earum [Ms. earumdem] prævaricationum, quæ erant sub priori testamento, repositionem accipiant, qui vocati sunt æternæ hereditatis. Ubi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est : alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est. Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est. Lecto enim omni mandato legis a Moyse universo populo, accipiens sanguinem vitulorum et hircorum, cum aqua, et lana coccinea, et hyssopo, ipsum quoque librum, et omnem populum aspersit, dicens : Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus. Etiam tabernaculum et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit. Et omnia pene in sanguine secundum legem mundantur : et sine sanguinis effusione non fit remissio. Necesse est ergo exemplaria quidem cœlestium his mundari : ipsa autem cœlestia melioribus hostiis quam istis. Non enim in manufacta Sancta [Ms. manufactis sanctis] Jesus introivit, exemplaria verorum : sed in ipsum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Neque ut sæpe offerat semetipsum, quemadmodum pontifex intrat in Sancta per singulos annos in sanguine alieno : alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi : nunc autem semel in consummatione sæculorum, ad destitutionem peccati, per hostiam suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium : sic et Christus semel oblati est ad multorum exhaurienda peccata ; secundo sine peccato apparebit expectantibus se, in salutem.

[Cap. X.] Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum, per singulos

^a In eodem ms., non permanserunt, cum Græco οὐκ ἐπέμειναν.

annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere: alioquin cessassent offerri: ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati, cultores semel mundati: sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. Impossibile enim est [*Ms. erat*] sanguine taurorum et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam, et oblationem noluit: corpus autem aptasti mihi: holocausta ^a pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri scriptum est de me: Ut faciam [*Ms. facerem*], Deus, voluntatem tuam. Superius dicens: Quia hostias, et oblationes, et holocausta pro peccato noluit, nec placita sunt tibi, quæ secundum legem offeruntur, tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam: aufert primum, ut sequens statuatur. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel [*Ms. in semel*]. Et omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, et eisdem sæpe offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata: hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei, de cætero expectans donec ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus. Una enim oblatione, consummavit in sempiternum sanctificatos. Contestatur autem nos et Spiritus sanctus. Postquam enim dixit: Hoc autem testamentum, quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in cordibus eorum, et in mentibus eorum superscribam eas: et peccatorum, et iniquitatum eorum jam non recordabor amplius. Ubi autem horum remissio, jam non est oblatio pro peccato. Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi, quam initiavit nobis viam novam, et viventem per velamen, id est, carnem suam, et sacerdotem magnum super domum Dei: accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostre confessionem indeclinabilem (fidelis enim est qui repromisit), et consideremus invicem in provocationem charitatis, et honorum operum: non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam: sed consolantes, et tanto magis quanto videritis appropinquantem diem. Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquunt pro peccatis hostia: terribilis autem quædam expectatio judicii, et ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios. Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui gratiæ contumeliam fecerit! Scimus enim qui dixit: Mihi vindicta, et ego retri-

buam. Et iterum: Quia judicabit Dominus populum suum. Horrendum est incidere in manus Dei viventis. Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati, magnum certamen sustinuitis passionum, et in altero quidem, opprobriis et tribulationibus spectaculum facti: in altero autem, socii taliter conversantium effecti. Nam et viuctis compassi estis, et rapinam honorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis necessaria est: ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem. Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est, veniet, et non tardabit. Justus autem meus ex fide vivit: quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ. Nos autem nos sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ.

[*Cap. XI.*] Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. In hac enim testimonium consecuti sunt senes. Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent. Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain, obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse justus, testimonium perhibente muneribus ejus Deo: et per illam defunctus adhuc loquitur. Fide Henoch translatus est, ne videret mortem, et non inveniebatur, quia transtulit illum Deus: ante translationem enim testimonium habuit placuisse Deo. Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit. Fide Noe, responso accepto de iis quæ adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suæ, per quam damnavit mundum: et justitiæ, quæ per fidem est, hæres est institutus. Fide qui vocatur Abraham, obediit in locum exire, quem accepturus erat in hæreditatem: et exiit, nesciens quo iret. Fide demoratus est in terra repromissionis, tanquam in aliena, in casulis habitando, cum Isaac et Jacob coheredibus repromissionis ejusdem. Expectabat enim fundamenta habitentem civitatem: ejus artifex et conditor Deus. Fide et ipsa Sara sterilis virtutem in conceptionem seminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit esse cum, qui repromiserat. Propter quod et ab uno orti sunt (et hoc emortuo) tanquam sidera cæli in multitudinem, et sicut arena, quæ est ad oram maris, innumerabilis. Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspicientes, et salutantes, et confitentes quia peregrini et hospites sunt super terram. Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere. Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi: nunc autem meliorem appetunt, id est, cœlestem. Ideo non con-

^a Verius conjunctionem et Palatinus ms. addit: Græce, καὶ περὶ ἀμαρτίας; quam et paulo post lectio-

nem denno idem cum Græco servat.

funditur Deus vocari Deus eorum : paravit enim illis A civitatem. Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, et unigenitum offerebat, qui susceperat re promissiones; ad quem dictum est : Quia in Isaac vocabitur tibi semen : arbitrans quia et a mortuis suscitare potens est Deus : unde eum et in parabola accepit. Fide et de futuris benedixit Isaac, Jacob, et Esau. Fide Jacob, moriens, singulos filiorum Joseph benedixit : et adoravit fastigium virgæ ejus. Fide Joseph, moriens, de protectione filiorum Israel memoratus est, et de ossibus suis mandavit. Fide Moyses, natus, occultatus est mensibus tribus a parentibus suis; eo quod viderent elegantem infantem, et non timuerunt regis edictum. Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filix Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improprium Christi : aspicebat enim in remunerationem. Fide reliquit Ægyptum, non veritus animositatem regis : invisibilem enim tamquam videns sustinuit. Fide celebravit Pascha, et sanguinis effusionem : ne qui vastabat primitiva, tangeret eos. Fide transierunt mare Rubrum tamquam per aridam terram, quod experti Ægyptii, devorati sunt. Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum septem. Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pecc. Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samson, Jephthæ, David, Samuel, et prophetis : qui per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt re promissiones, obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum : acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alii autem distenti sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem. Alii vero ludibria et verbera experti, insuper et vincula et carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt : circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti : quibus dignius non erat mundus : in solitudinibus errantes, in montibus, et speluncis, et in cavernis terræ. Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt re promissionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.

[Cap. XII.] Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus, et circumslans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen : aspicientes in auctorem fidei, et consummatorem Jesum, qui proposito sibi [Ms. ibi] gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet. Recogitate enim eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem : ut ne fatigemini, animis vestris deficientes. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus pec-

catum repugnantes : et obliiti estis consolationis, quæ vobis tamquam filius loquitur, dicens : Filii mei, noli negligere disciplinam Domini : neque fatigeris, dum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, castigat : flagellat autem omnem filium, quem recipit [Ms. recepit]. In disciplina perseverate. Tamquam filius vobis offert se Deus : quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes : ergo adulteri, et non filii estis. Deinde patres quidem carnis nostræ, eruditores habuimus, et reverebamur eos : non multo magis obtemperabimus Patri spirituum, et vivemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum, secundum voluntatem suam erudiebant nos : hic autem ad id, quod utile est in recipiendo B sanctificationem ejus. Omnis autem disciplina, in præsentem quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris : postea autem fructum pacatissimum [Ms. potissimum] exercitatis per eam reddit justitiæ. Propter quod, remissas manus, et soluta genua erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanctetur. Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum : contemplantes, ne quis desit gratiæ Dei : ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediatur, et per illam inquinentur multi. Ne quis fornicator, aut profanus, ut Esau : qui propter unam escam vendidit primitiva sua. Scitote enim quoniam et postea cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus est : non enim invenit C pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam. Non enim accessistis ad tractabilem montem, et accessibilem ignem, et turbinem, et caliginem, et procellam, et tubæ sonum, et vocem verborum, quam qui audierunt, excusaverunt se, ne eis fieret verbum. Non enim portabant quod dicebatur : Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur. Moyses dixit : Extremus sum, et tremebundus. Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem cœlestem, et multorum millium angelorum frequentiam, et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cœlis, et judicem omnium Deum, et spiritus justorum perfectorum, et testamenti novi mediatorem Jesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel. D Videte, ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recusantes eum, qui super terram loquebatur : multo magis nos, qui de cœlis loquentem vobis avertimus. Cujus vox movit terram tunc : nunc autem repromittit, dicens : Adhuc semel ; et ego movebo non solum terram, sed et cœlum. Quod autem, Adhuc semel, dicit : declarat mobilitatem translationem tamquam factorum, ut maneant ea quæ sunt immobilia. Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam : per quam serviamus placentes Deo, cum metu et reverentia. Etenim Deus noster ignis consumens est.

[Cap. XIII.] Caritas fraternitatis maneat ^a in vo-

^a Voculas in vobis, juxta Græcum textum Palatinus ms. ignorat.

his. Et hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim A latuerunt [*Ms. placuerunt*] quidam, angelis hospitio receptis. Mementote victorum, tamquam simul victi; et laborantium, tamquam et ipsi in corpore morantes. Honorabile connubium in omnibus, et thorus immaculatus. Fornicatores enim, et adulteros iudicabit Deus. Sint mores sine avaritia, contenti presentibus: ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam. Ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor; non timebo quid faciat mihi homo. Mementote prepositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem. Jesus Christus heri, et hodie: ipse et in saecula. Doctrinis variis et peregrinis nolite abducj. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis: quae non profuerunt ambulanti- bus in eis. Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deseruiunt. Quorum enim animalium inferitur sanguis pro peccato in Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. Propter quod et Jesus, ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, improprium ejus portantes, Non enim habemus hic manentem

civitatem, sed futuram inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum laborum contentium nomini ejus. Beneficentiae autem, et communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus. Obedite praepositis vestris, et subjacete eis. Ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit vobis. Orate pro nobis: confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in omnibus bene volentes conversari. Amplius autem deprecor vos hoc facere, quo celerius restituatur vobis. Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium, in sanguine testamenti aeterni, Dominum nostrum Jesum Christum, aptet vos in omni bono, ut facialis ejus voluntatem; faciens in vobis quod placeat coram se per Jesum Christum: cui est gloria in saecula saeculorum. Amen. Rogo autem vos, fratres, ut sufferatis verbum solatii. Etenim per paucis [*Ms. praepaucis*] scripsi vobis. Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum; cum quo (si celerius venerit) videbo vos. Salutate omnes praepositos vestros, et omnes sanctos. Salutant vos de Italia a fratres. Gratia cum omnibus vobis. Amen.

Explicit Epistola B. Pauli apostoli ad Hebraeos.

* Nomen *fratres*, quod et in Graeco textu tacet, Palat. quoque ms. ignorat.

* PROLOGUS SEPTEM EPISTOLARUM CANONICARUM.

Non idem ordo est apud Graecos, qui integre sapiunt, et fidem rectam sectantur, Epistolarum se-

C ptem, quae Canonicae nuncupantur, qui in Latinis codicibus invenitur: ut, quia [*Mart. quod quia*] Pe-

* Hieronymi hunc prologum non esse, sed hominis cum sequioris multo aetatis, tum subsellii pene infirmi, certis adeo argumentis recentiores critici atque ipse etiam Martianus evincunt, ut si demonstrare id ipsum velimus, actum agere videamur; clamat enim vero totus orationis contextus, et Hieronymianis latinis hinc inde male consarcinatus: stylus ipse incomptus, ubi de suo quaedam Auctor subnectit: fluxae sententiae, et posteriora saecula redolentes, ut est prima illa de ordine Epistolarum *apud Graecos, qui integre sapiunt, et fidem rectam sectantur*: nova etiam vocabula, ut cum *Canonicas* nuncupari ait has Epistolas, quas *Catholicas* continuo Hieronymus dixit: et aliaque ejusmodi, quae longum est persequi, et quae habes in calce libri a Benedictino Editore re- futata: sed et pridem a Richardo Simonio Critic. Novi Testamenti tom. I, c. 18, et in Itinerario P. Martene part. II, pag. 79. Erit proinde, cui magis fortasse placuisset, penitus hinc rejici, atque inter supposita scriptum istud amandari. Verum cum et mss. passim illud habeant quos inter et nostri mox laudandi, et vetustiores pleraque omnes Bibliorum editiones, ut Norimbergensis anni 1475, Veneta an. 1498, Basileensis an. 1506, Parisiensis an. 1563, duae Lugdunenses an. 1520 et 1589, Antwerp. 1617, etc., satius visum est, alio, ut hic vides, characterē, ad alienum letum Auctoris significandum, describi. Jam quod nostros codices spectat, nullus e tribus melioris horae, quos in consilium adhibuimus, Hieronymi nomen praefert in inscriptione. Est autem primus

caeteris, quot vidimus, antiquior, ex Bibliotheca olim Nonantulana, nunc S. Crucis in Jerusalem de Urbe: alter Veronensis in Bibliotheca Fratrum Observantium S. Bernardini, qui liber cum novum Testamentum universum complectatur, Apocalypsim tamen non habet. Tertius apud nos est, quem ex museo quopiam Mediolanensi accepimus. Sed et saepe alios ejusmodi magno numero in Italiae bibliothecis offendere est, ac praesertim Florentiae in S. Marci, et Laurentiana, ut vicissim alios, tametsi rariores, qui audaciore mendacio praescribunt Hieron. nomen. Dicemus suo loco infra de aliis, qui eum Epistol. S. Joannis versiculum de caelestibus testimoniis, ejus afferendi gratia, praefatio isthaec adornata est, vel omitunt, vel nonnihil a vulgata lectione diversum recitant. Haec interim sufficienti amolenda foedissima omnium calumniae, qua Faustus Socinus, nefariae suae de nomine sectae caput, Hieron. petiit, quasi verum hujusce prologi Auctorem: *Qui cum, inquit, nactus forte fuisset exemplar aliquod, aut etiam plura exemplaria, in quibus particula illa (triplicis scilicet testimonii, Patris, Verbi, et Spiritus sancti in caelo testantium) adjecta fuerat, adversus fidem aliorum exemplarium tam Latinorum quam Graecorum lectionem particulae illius, tamquam germanam defendere, ac promoveri cepit, conquerens publice, cum culpa et fraude haereticorum abrasit a vulgatis codicibus fuisse.* S. enim Pater minime omnium haec scripsit: neque suo aeo particula illa ex Latinis aut Graecis exemplaribus exciderat: neque demum monstrum illud